

УДК 343.01

Д. О. Балобанова

**ВИМІР “SUSTAINBLE DEVELOPMENT” ДЛЯ ДИНАМІКИ
КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА**

Револьюційне залучення новел до всієї системи, яка еволюційно розвивається, з усіма ознаками наступності і узгодженості, при цьому збереження функціонування всієї системи і продовження руху до визначеної мети і є ознакою стійкості такої системи. У сучасних умовах це доволі важко, адже напрями розвитку, які продукувало глобальне суспільство, дещо вирізнялися в кримінальному праві України протягом віків. Водночас напрацьовані в державі норми та стійкість їх розвитку впливають на систему зсередини не менше, ніж тиск ідеологічних глобальних елементів, які впливають на неї ззовні.

Оптимальним розвитком кримінального права є його стійкий розвиток, який характеризується наступністю та узгодженістю і водночас переважно еволюційністю, за винятком випадків інновацій, які виникають у зв'язку з появою нових видів злочинності, протидія яким наявними засобами кримінального права неможлива. Це стосується технічного складника динаміки, що зумовлюється і змістовим, і сучасним ідеологічним її спрямуванням.

Отже, динаміка кримінального права нині, в зоні балансування еволюційного і революційного впливів, має формуватися технічно з позицій наступності й узгодженості на національному рівні, водночас має ідеологічно відповідати правовій політиці, яка діє на глобальному (міжнародному) рівні і прийнята державою.

Назвемо таку динаміку для кримінального права «динамікою стійкого розвитку», оскільки такий розвиток вирізняє її від безсистемно змінюваних і наповнюваних етапів динаміки, водночас наділяє її двома важливими сенсами — неможливістю замирання і стійкістю в мінливих умовах.

Нині в міжнародно-правовій термінології широко використовується термін «сталий розвиток» (“*Sustainable development*”). Цей термін виступає ключовим у низці міжнародних документів, але його назва дещо не відповідає змісту, що вкладався в нього на початку його впровадження. Загалом концепція “*Sustainable development*” первинно використовувалася у сфері економіки природокористування: це організаційний принцип для досягнення цілей розвитку людства з одночасним підтриманням здатності природних систем надавати природні ресурси, від яких залежить економіка і

суспільство. Але останнім часом термін усе більше і більше поширюється і на інші сфери правового регулювання [1], а також використовується у соціодинаміці.

Термін виник у 1980 р. у світовій стратегії охорони природи, яку опублікував Міжнародний союз охорони природи. У Стратегії “*Sustainable development*” фігурував як глобальний пріоритет [2]. Два роки потому Всесвітня хартія ООН природи визначила його серед основних принципів збереження, які мають оцінюватися як критерії впливу людини на природу [3]. Сучасна Концепція “*Sustainable development*” заснована на звіті Всесвітньої комісії ООН з навколишнього середовища (World Commission on Environment and Development (WCED)) «Наше спільне майбутнє» 1987 р. [4]. У цій доповіді саме відображений той зміст, який нині все більше розуміється міжнародною спільнотою як “*Sustainable development*”¹.

У 1992 р. Конференція ООН з навколишнього середовища і розвитку опублікувала Хартію Землі [5], в преамбулі якої зазначено: «Ми перебуваємо в критичному моменті в історії Землі, тоді як людство повинно вибрати своє майбутнє. Мірою того, як світ стає все більше взаємопов’язаним та крихким, майбутнє одночасно є і великою небезпекою, і великою перспективою. Для того щоб рухатися далі, ми повинні визнати, що серед чудової різноманітності культур і форм життя ми – одна людська сім’я і одна громада Землі із загальною долею. Ми повинні об’єднатися, щоб принести стале глобальне суспільство, засноване на повазі до природи, загальних прав людини, економічної справедливості і культури світу. З цією метою вкрай важливо, щоб ми, народи Землі, оголошували нашу відповідальність один перед одним, перед усім людством і майбутнім поколінням» [6].

Таким чином, Хартією Землі у 1992 р. геоекономічна семіотична конструкція “*Sustainable development*” вийшла за межі первинного використання і поширилася не лише на повагу до природи, а й на права людини, через економічну справедливість інтерпретувала право на розвиток, а також поширилась на культуру світу.

Надалі, зокрема, з прийняттям Декларації тисячоліття ООН, термін “*sustainable development*” проникає майже в усі сфери життєдіяльності людства XXI століття [7; 8]. В її першому розділі «Цінності і принципи» зазначено: «Ми вважаємо, що головним завданням, що стоїть перед нами сьогодні, є забезпечення того, щоб глобалізація стала позитивним фактором для всіх народів світу» (п. 5); «Ми вважаємо, що істотно велике значення для міжнародних відносин у XXI столітті буде мати низка фундаментальних цінностей. До них належать: Свобода. Рівність. Солідарність. Терпимість. Повага до природи. Загальний обов’язок» [9] (національних держав – прим. авт., Д.Б.).

Однак не менш важливе і те, що на початку глобалізаційних процесів ще у 1970 р. у науці ідея “*Sustainable development*” уже розглядалася

¹ За визначенням Brundtland Report, “*Sustainable development*” – це розвиток, який відповідає потребам дійсності, не ставлячи під загрозу здатність майбутніх поколінь задовольняти власні потреби. Він містить у собі дві ключові концепції: 1) концепцію «потреб», зокрема, основних потреб бідних людей у світі, яким слід приділяти першочергову увагу; 2) ідею обмежень, що накладаються станом технологій та соціальної організації на здатність навколишнього середовища задовольняти нинішні і майбутні потреби.

як розвиток у триєдності груп факторів «економічних, екологічних і соціальних» стосовно «екології, економіки і справедливості» [10]. І саме це і відобразилося у Декларації тисячоліття ООН як визначення її основних цілей: мир, безпека і роззброєння (Р. II); розвиток і викорінення жебрацтва (Р. III); охорона нашого спільного навколишнього середовища (Р. IV); права людини, демократія і блага управління (Р. V); захист уразливих (Р. VI) та інше.

З аналізованого стає зрозумілим, що визначення "*Sustainable development*", первинно закріплене на глобальному рівні в Хартії Землі як геоекономічна категорія, з прийняттям Декларації тисячоліття повною мірою поширилося на всі сфери, яких так чи інакше стосується питання глобалізації, а основними сферами його дії є сфери економіки, екології і суспільства.

З 2006 р. в Україні функціонує представництво Світового центру даних Міжнародної наукової ради, яке спеціалізується на проведенні міждисциплінарних досліджень складних систем різної природи. Його діяльність спрямована на вивчення механізмів доступу української наукової спільноти до глобальних інформаційних ресурсів у галузі наук про Землю, планетарної і космічної фізики та відповідних суміжних дисциплін, а також збору і зберігання глобальних і регіональних даних для проведення досліджень у галузі сталого розвитку та прийняття управлінських рішень. Офіційний портал СЦН-Україна проводить періодичні аналізи рівня сталого розвитку в Україні, серед пунктів соціально-інституціонального виміру у Таблиці 1.1. якого містяться такі показники, як «потерпілі від злочинів», «кількість злочинних організацій», «індекс сприйняття корупції». Таблиця 1.2. «Індикатори загроз» аналізує показники «злочинність» як коефіцієнт злочинності по регіонах, «корупція» як індекс сприйняття корупції [11].

Аналізуючи кримінальне право і його розвиток, В.О. Туляков зазначає, що «адитивний характер кримінального права на практиці, формування кримінальної заборони передбачає не лише конституційні правила і процеси підключення, а й категоріальну та нормативну залежність від множинності різних видів процесів. <...> Кримінальне право намагається регулювати ентропійний характер і види масових злочинів і зловживань законом, які здійснюються у відповідних просторово-економічних та політичних обставинах, які залежать від *стійкого розвитку*» [12, с. 15] (курсив мій – Д.Б.). Відповідно, і кримінальне право має зазнавати такої динаміки, яка, відчуваючи ентропійний характер девіацій та кримінальних правопорушень, має реагувати на них і лишатися стійким.

У контексті бачення кримінального права з урахуванням соціально-економічних трансформацій зрозуміло, що ефективність його нині залежить від динаміки та здатності до протидії проявам, які впливають на об'єктивні показники "*Sustainable development*" у державі. Відповідно, динаміка кримінального права за таких умов виступає демонстратором його відповідності викликам та загрозам розвитку на глобальному та національному рівнях у реальних умовах і в перспективі.

Глобалізаційні процеси і сучасні формати оцінки соціальної безпеки підтверджують висловлену В.О. Туляковим позицію стосовно відвертого переходу вітчизняного кримінального правосуддя в новий формат: «кримі-

нальне правосуддя демонструє перехід від абсолютних форм публічно-правових відносин для переходу в підходи постмодерну сучасності з цілісною системою, яка, по суті, заснована на ландшафтній ідеології концепції прав людини і різнобічного захисту основних людських цінностей» [12, с. 16].

У 2015 р. ООН була прийнята Резолюція 70/1 «Перетворення нашого світу: Порядок денний у галузі сталого розвитку на період до 2030 року» [13], в преамбулі якої зазначено: «Дійсний Порядок денний – це план дій для людей, планети і процвітання. <...> Ми сповнені рішучості сприяти побудові миролюбного, справедливого і вільного від соціальних бар'єрів суспільства, в якому немає місця страху і насильству. Не може бути стійкого розвитку без миру і миру без стійкого розвитку». У п. 8 Резолюції зазначається: «Нам бачиться світ, в якому забезпечується загальна повага до прав людини і людської гідності, верховенство права, справедливість, рівність і недискримінація, повага до расового, етнічного та культурного розмаїття; світ рівних можливостей, що дозволяє повною мірою розкрити людський потенціал і сприяє загальному процвітання». Чи не це є кристалізацією цілей та завдань сучасного права в контексті загальних цілей Декларації тисячоліття в умовах глобалізації? Наскільки така система відповідає і може відповідати системі цінностей, котрі захищає кримінальне право України?

З цього приводу абсолютно слушно зазначає Н.А. Савінова: «Якщо взяти за основу систему абсолютних цінностей, на захист котрих спрямоване сучасне кримінальне право, як не дивно, першою з них визначається безпека, а вже після неї всі інші цінності: справедливість, гуманізм, верховенство права і т.д. Безпека як цінність, яка задовольняє первинний рівень потреб, звичайно, на перший погляд, є найважливішою, якщо кримінальне право спрямоване на «убезпечення суспільних відносин від ...». Цінністю, безсумнівно, є безпека, і захищаємо ми суспільні відносини від загроз саме цій цінності. Хоча ця теза стосується переважно давнішого теоретичного спору «Що ж захищає кримінальне право?», а по суті, суспільні відносини, котрі виникають не з приводу цінностей або самі по собі, не є цінними насправді, і суспільна значущість їх низька» [14, с. 71].

В.О. Навроцький зазначає, що КК України 2001 р. виявився «сирим», оскільки готувався без належно сформульованої концепції реформування кримінального законодавства [15, с. 760]. На момент прийняття його діяли базові міжнародні документи, які визначали систему цінностей ХХІ сторіччя, і їх урахування, якнайменше, було б важливим навіть на первинному етапі. Таке врахування давало б можливість не лише зменшити перевантаження КК новелами, які протирічили такій системі цінностей, а й значно ширше дивитися на підходи до дискреції основних прав людини, які підлягають кримінально-правовій охороні. Напевно, що і інститут потерпілого був би в обов'язковому порядку включений до КК, і компенсаторні механізми, і покарання були б іншими...

О.М. Костенко, відстоюючи концепцію соціального натуралізму, демонструє таку критику позитивістських підходів, що досі панують у пострадянському просторі: «Останнім часом внаслідок кризи соціального порядку у суспільстві загострюється, зокрема, боротьба між «класами» злочинців

і незлочинців. Нагальною стає проблема конфлікту між свободою і безпекою у всьому світі: розширення свободи людини загрожує безпеці, а зміцнення безпеки обмежує свободу людини. Все важче стає розрізняти добро і зло, а також істину і псевдоістину, справедливість і псевдосправедливість, свободу і псевдосвободу, прогрес і псевдопрогрес, порядок і псевдопорядок, демократію і псевдодемократію, політику і псевдополітику, правосуддя і псевдоправосуддя, підприємництво і псевдопідприємництво і т.п. Засоби існуючого нині світогляду виявляються недостатніми для того, щоб вирішити цю проблему, запропонувавши критерій для розрізнення зазначених речей. Вказане стосується і праворозуміння, зокрема проблеми розрізнення у правознавстві «права» і «псевдоправа» [16].

Водночас науковці, які ретельно стежать за розвитком національного права в глобальному світі, твердять про те, що право загалом і кримінальне право зокрема втрачають свої раніше відомі важелі впливу. В.О. Туляков визначає цей стан як стан «сингулярності» кримінального права: «імперативний концепт публічно-правового захисту прав та свобод фізичних та юридичних осіб, громади, держави може бути вщент порушеним за допомогою неконтрольованого поширення диспозитивної приватності паралельного регулювання» [17, с. 24].

Ще Ф. фон Лист вказував на існування науково обґрунтованої кримінальної політики за умови, якщо «в її основу будуть покладені дані кримінальної біології (антропології) і кримінальної соціології (статистики)» [18, с. 7]. А А.Е. Жалінський стверджував, що «предмет соціального аналізу кримінального права визначається його зв'язком із загальними соціальними процесами, у томі числі з діяльністю різних соціальних груп. Він, зокрема, повинен включати в себе: потребу суспільства в кримінальному праві; позицію суспільства щодо кримінального права; ресурси, які суспільство вкладає в дію кримінального права. Врешті-решт, предмет кримінального права включає в себе небезпеки, пов'язані з виходом кримінального права на межі соціальних потреб» [19, с. 14].

Система соціальних цінностей та чесних критеріїв кримінального права у сучасних національних державах має відповідати шкалі цінностей глобальній, яку визнають люди в усьому світі. «Еталоном, шкалою оцінок, — пише В.К. Гришук, — ефективності кримінально-правової норми є мета, переслідувана законодавцем. Ієрархії суспільних інтересів відповідає (має відповідати) суспільна ієрархія цілей, які держава намагається досягнути за допомогою кримінального закону зокрема» [20, с. 39].

На думку В.О. Тулякова, «за умов глобалізації стан сингулярності, поширюючись у мережових гібридних формах нормосвідомості, стає все більш популярним. Концепт публічної заборони спрацьовує, коли ця заборона отримує суб'єктивну оцінку. У випадках, коли паралельна реальність (доповнена реальність) формує нові можливості індивідуальної чи колективної поведінки, заборони не існують. Вони міняються на дозволи» [17, с. 24]. Ту ж позицію підтримує іншими словами П.А. Альбрехт: «...тенденцію можна описати як суспільний відступ від природного стану. Правовий стан залишають величезними кроками, без можливості повернутися, механізмами влади стають війна, страждання та не визначений законом

уряд, коли правопорушників вбивають без судового розгляду найвищими державними органами та коли у такий спосіб по всьому світу легалізується державний тероризм» [21, с. 19].

І з цим не можна не погодитися, адже підтвердженням такого стану, зокрема в Україні, виступає не лише безкарність певних соціальних явищ, які зовні мають усі ознаки кримінальних правопорушень, а й тенденція некараності масових протиправних діянь і, навпаки, приховування «незручних злочинів» як, зокрема, розстріл Небесної Сотні на Майдані в Києві чи трагедія Будинку профспілок в Одесі 2014 року. Аналогічні ситуації спостерігаються в інших країнах світу, і не лише в країнах, які розвиваються.

Стан, в якому нині опинилося кримінальне право, Н.А. Савінова визначає як «ефект Плато» – стан неможливості розвитку якостей предмета з «інших» стосовно нього причин, запозичуючи цей термін з біологічних наук. Серед таких причин неможливості розвитку кримінального права в сучасному стані вона визначає: «доктрина кримінального права, яка заснована на ідеології закритого суспільства, де панують лише внутрішні правові конструкції чи домінують інтереси держави (тобто можновладців), не може бути ефективною» [22, с. 122]. А подолання «ефекту плато» кримінального права шляхом виконання, по суті, функцій кримінального права інститутами суспільства доказує саме через реалізацію ідеї включення в кримінальне право інституту кримінально-правового поведіння зі злочинцями та жертвами злочину, запропонованої В.О. Туляковим у 2000 р. як Державної концепції допомоги жертвам злочину [23, с. 5], а також проєкту Закону «Про охорону прав жертв злочинів» [24], яка до цього часу кримінальним правом, на жаль, не лише не реалізована, навіть не прийнята до уваги, але частково виконується медіацією та практиками відновного правосуддя [22, с. 123].

«Динаміка, тобто реалізація і розвиток кримінального права, охоплює всі процеси його функціонування – криміналізації та декриміналізації, розробку кримінально-правових позицій, які пов'язані або безпосередньо не пов'язані із використанням кримінального закону, виключно професійну діяльність з його застосування, забезпечення виконання кримінально-правових рішень та ін.», – писав А.Е. Жалінський [25]. Таке бачення є вельми необхідним нині, коли «саме відпрацювання теоретичної моделі механізму кримінально-правового впливу в змозі надати імпульс догматичним дослідженням форм та структури Кримінального кодексу майбутнього» [26, с. 114].

Нами визначено, що оптимальну динаміку права в умовах перетворень суспільства характеризує її стійкий розвиток. Стійкий розвиток (*Sustainable development*) – послідовний еволюційний рух до поставленої мети, який відображується в позитивній динаміці галузі, в якій здійснюється. Стійкий розвиток права – послідовний еволюційний розвиток, який включає необхідні періоди прогресивного руху та спокою, спрямовані до досягнення запланованої мети і здійснюється з урахуванням наступності та узгодженості.

Таким чином, ми маємо справу з визначенням конкретних мети (1), а також критеріїв наступності (2) та узгодженості (3) в ідеї стійкого розвитку кримінального права.

Динаміка кримінального права в умовах мінливого суспільства повинна характеризуватися стійким розвитком. Під стійким розвитком кримінального права доцільно розуміти послідовний еволюційний комплексний розвиток галузі кримінального права, який базується на наступності та узгодженості, спрямований до досягнення запланованої мети. Отже, стійкий розвиток зазвичай еволюційний, але включає в себе і необхідні інновації та реформи. Так, стійкий розвиток кримінального права в умовах трансформації системи цінностей суспільства та необхідних новел у кримінально-правовому регулюванні, з одного боку, а з іншого – наступністю та узгодженістю, має являти собою періоди прогресивного руху та зумовленого спокою, повний комплекс яких спрямований на досягнення запланованої мети.

Водночас, говорячи про прогрес у праві, слід розуміти набуття предметом нових сучасних якостей у часі та просторі. Відповідно, прогресивний рух і є розвитком. Отже, стійкий розвиток – прогресивний еволюційний рух, на відміну від регресу – втрати предметом необхідних якостей у просторі і часі.

Революційний рух кримінального права загалом недоцільний, адже при ньому втрачатиметься наступність та узгодженість. В умовах динаміки стійкого розвитку кримінального права він може стосуватися окремих норм кримінального права, але лише за умови, якщо впровадження таких відповідає наступності та узгодженості.

Водночас наявність певної «кримінальної спадщини», з якою ми ввійшли в третє тисячоліття, вимагає розробки й реалізації ефективної стратегії протидії як загалом злочинності, так і її найнебезпечнішим проявам зокрема. Однак така стратегія повинна формуватися не тільки на науково обґрунтованому прогнозі розвитку кримінальної ситуації та відповідної політики, а й на розумінні необхідності сучасного бачення реалій впливу на кримінальне право глобальних світових перетворень та традицій очікувань від кримінального права у суспільстві.

Поеднання всіх компонентів динаміки стійкого розвитку кримінального права (мети, відповідності критеріям наступності та узгодженості, а також включення оцінок реалій криміногенної ситуації одночасно з реаліями впливу) і є основною функцією ефективної кримінально-правової політики.

Література

1. Resolution adopted by the General Assembly on 25 September 2015. URL: https://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/70/1&Lang=E (дата звернення: 26.11.2020).
2. World Conservation Strategy: Living Resource Conservation for Sustainable Development (PDF). International Union for Conservation of Nature and Natural Resources, 1980. URL: <http://www.a21italy.it/medias/31C2D26FD81B0D40.pdf> (дата звернення: 26.11.2020).
3. World Charter for Nature, United Nations, General Assembly, 48th Plenary Meeting, 28 October 1982. URL: <https://www.un.org/documents/ga/res/37/a37r007.htm> (дата звернення: 26.11.2020).
4. 1987: Brundtland Report. URL: <https://www.are.admin.ch/are/en/home/sustainable-development/international-cooperation/2030agenda/un-milestones-in-sustainable-development/1987-brundtland-report.html> (дата звернення: 26.11.2020).
5. Caring for the Earth. A Strategy for Sustainable Living. Gland: IUCN/UNEP/WWF, 1991. URL: <http://coombs.anu.edu.au/~vern/caring/caring.html> (дата звернення: 26.11.2020).

6. The Earth Charter. Офіційний сайт Ініціативи Хартії Землі: *вебсайт*. URL: <https://earthcharter.org/read-the-earth-charter/> (дата звернення: 26.11.2020).

7. Bringing human health and wellbeing back into sustainable development. In: IISD Annual Report 2011-12. URL: https://www.iisd.org/pdf/2012/annrep_2011_2012_en.pdf (дата звернення: 26.11.2020).

8. UNESCO Publication: Issues and Trends in Education for Sustainable Development. URL: <http://www.guninetwork.org/news/unesco-publication-issues-and-trends-education-sustainable-development> (дата звернення: 26.11.2020).

9. Декларація тисячоліття. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_621?find=1&text=%D1%83%D1%81%D1%82%D0%BE%D0%B9%D1%87%D0%B8%D0%B2%D0%BE%D0%B5#w13 (дата звернення: 26.11.2020).

10. Passet Renй (1 January 1979). *L'йconomique et le vivant* (in French). Payot. URL: https://books.google.com.ua/books/about/L_%C3%89conomique_et_le_vivant.html?id=4RFOAQAIAAJ&redir_esc=y (дата звернення: 26.11.2020).

11. Україна в індикаторах сталого розвитку. Офіційний портал українського представництва Світового центру даних з геоінформатики та сталого розвитку: *вебсайт*. URL: <http://wdc.org.ua/sites/default/files/SD2019-P2-FULL-UA.pdf> (дата звернення: 26.11.2020).

12. Tulyakov V.A. Criminal law and development. *Международное право развития: современные тенденции и перспективы* : мат-лы межд. науч.-практ. конф. (г. Одесса, 17 июня 2015 г.). Одесса, 2015. С. 14–19.

13. Резолюція ООН 70/1 «Перетворення нашого світу: Порядок денний в галузі сталого розвитку на період до 2030 року». URL: https://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/70/1&Lang=R (дата звернення: 26.11.2020).

14. Савінова Н.А. Криза цінностей у парадигмі кримінального права. *Суперечності взаємодії моралі і права у сучасному українському суспільстві* : мат-ли Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Харків, 30 травня 2019 р.). Харків, 2019. С. 70–74.

15. Навроцкий В.А. Факторы нестабильности украинского уголовного законодательства. *Уголовное право: истоки, реалии, переход к устойчивому развитию* : мат-лы VI Российского конгресса уголовного права (г. Москва, 26–27 мая 2011 г.). Москва, 2011. С. 759–761.

16. Костенко О.М. Що є право? Про основи «натуралістичної» юриспруденції у світлі соціального натуралізму. URL: <https://www.science-community.org/ru/node/1390> (дата звернення: 26.11.2020).

17. Туляков В.О. Сингулярність кримінального права та державний примус. *Правовий вплив на неправомірну поведінку: актуальні грані* : монографія / за ред. О.В. Козаченка, Є.Л. Стрельцова. Миколаїв : Іліон, 2016. С. 23–30.

18. Лист Ф. Задачи уголовной политики. Преступление как социально-патологическое явление / сост. и предисл. В.С. Овчинского. Москва : ИНФРА-М, 2004. 110 с.

19. Жалинский А.Э. Уголовное право в ожидании перемен: теоретико-инструментальный анализ. 2-е изд. перераб. и доп. Москва : Проспект, 2015. 400 с.

20. Гришук В.К. Соціальна цінність закону про кримінальну відповідальність. *Соціальна функція кримінального права: проблеми наукового забезпечення, законотворення та правозастосування* : мат-ли міжн. наук.-практ. конф. (м. Харків, 12–13 жовтня 2016 р.). Харків, 2016. С. 38–43.

21. Альбрехт П.А. Юридичний, соціальний та суспільний вимір правосуддя у світлі розвитку європейського кримінального права. *Проблеми науки кримінального права та їх вирішення у законотворчій та правозастосовній діяльності* : мат-ли міжн. наук.-практ. конф. (м. Харків, 8–9 жовтня 2015 р.). Харків, 2015. С. 18–23.

22. Савінова Н.А. Эффект Плато (Plateu Effect) у парадигмі вітчизняної кримінально-правової доктрини. *Соціальна функція кримінального права: проблеми наукового забезпечення, законотворення та правозастосування* : матеріали міжн. наук.-практ. конф. (м. Харків, 12–13 жовтня 2016 р.). Харків, 2016. С. 119–124.

23. Туляков В.О. Вчення про жертву злочину: соціальні та правові основи : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.08. Одеса, 2001. 36 с.

24. Туляков В.О. Концепція проекту Закону «Про охорону прав жертв злочинів». *Актуальні проблеми політики* : зб. наук. пр. 2002. Вип. 13–14. С. 388–394.

25. Жалинский А.Э. Работа с уголовным правом в структуре профессиональной юридической деятельности. *Право. Журнал Высшей школы экономики*. 2008. № 1. С. 111. URL: <http://ecsocrnan.hse.ru/text/35864958.html> (дата звернення: 26.11.2020).

26. Туляков В.О. Дія кримінального права у контексті доктринальних та соціальних змін. *Вісник Південного регіонального центру Національної академії правових наук України*. 2014. № 2. С. 108–117.

А н о т а ц і я

Балобанова Д. О. Вимір "Sustainable development" для динаміки кримінального права. – Стаття.

Оптимальним розвитком кримінального права є його стійкий розвиток. Це стосується технічного складника динаміки кримінального права, що зумовлюється і змістовим, і сучасним ідеологічним її спрямуванням. Під стійким розвитком кримінального права доцільно розуміти послідовний еволюційний комплексний розвиток галузі кримінального права, який базується на наступності та узгодженості, спрямований до досягнення запланованої мети. Отже, стійкий розвиток зазвичай еволюційний, але включає в себе і необхідні інновації та реформи. Так, стійкий розвиток кримінального права в умовах трансформації системи цінностей суспільства та необхідних новел у кримінально-правовому регулюванні, з одного боку, а з іншого – наступністю та узгодженістю, має являти собою періоди прогресивного руху та зумовленого спокою, повний комплекс яких спрямований на досягнення запланованої мети. Говорячи про прогрес у праві, слід розуміти набуття предметом нових сучасних якостей у часі та просторі. Відповідно, прогресивний рух і є розвитком. Отже, стійкий розвиток – прогресивний еволюційний рух, на відміну від регресу – втрати предметом необхідних якостей у просторі і часі. Революційний рух кримінального права загалом недоцільний, адже при ньому втрачатиметься наступність та узгодженість. В умовах динаміки стійкого розвитку кримінального права він може стосуватися окремих норм кримінального права, але лише за умови, якщо впровадження таких відповідає наступності та узгодженості. Наявність певної «кримінальної спадщини», з якою ми ввійшли в третє тисячоліття, вимагає розробки й реалізації ефективної стратегії протидії як злочинності загалом, так і її найнебезпечнішим проявам зокрема. Така стратегія повинна формуватися не тільки на науково обґрунтованому прогнозі розвитку кримінальної ситуації та відповідної політики, а й на розумінні необхідності сучасного бачення реалій впливу на кримінальне право глобальних світових перетворень та традицій очікувань від кримінального права у суспільстві.

Ключові слова: стійкий розвиток, еволюційний розвиток, революційний розвиток, наступність, узгодженість, протидія злочинності.

S u m m a r y

Balobanova D. O. Dimension of "Sustainable development" for the dynamics of criminal law. – Article.

The optimal development of criminal law is its sustainable development. This applies to the technical component of the dynamics of criminal law, which is due to both substantive and modern ideological direction. Under the sustainable development of criminal law it is expedient to understand the consistent evolutionary complex development of the field of criminal law, which is based on continuity and coherence, aimed at achieving the planned goal. Sustainable development is usually evolutionary, but includes the necessary innovations and reforms. Thus, the sustainable development of criminal law in the transformation of society's values and the necessary innovations in criminal law regulation, on the one hand, and on the other – continuity and coherence, should be periods of progressive movement and conditioned peace, the full range of which is aimed at achieving the planned goals. Speaking of progress in law, it is necessary to understand the acquisition of the subject of new modern qualities in time and space. Accordingly, the progressive movement is a development. Thus, sustainable development it's a progressive evolutionary movement, in contrast to regression – the loss of the subject of the necessary qualities in space and time. The revolutionary movement of criminal law in general is inexpedient, because it will lose continuity and coherence. Given the dynamics of sustainable development of criminal law, it may relate to certain rules of criminal law, but only if the implementation of such corresponds to the continuity and consistency. The existence of a certain "criminal legacy", with which we have entered the third millennium, requires the development and implementation of an effective strategy to combat both crime in general and its most dangerous manifestations. Such a strategy should be formed not only on a scientifically based forecast of the criminal situation and relevant policies, but also on understanding the need for a modern vision of the realities of the impact on criminal law of global transformations and traditions of expectations from criminal law in society.

Key words: sustainable development, evolutionary development, revolutionary development, continuity, consistency, crime prevention.